

Avizul Comitetului European al Regiunilor — Risipa de alimente

(2017/C 017/06)

Raportor: domnul Ossi MARTIKAINEN (FI-ALDE)

membru al Consiliului Local Lapinlahti

PROPUNERI ȘI RECOMANDĂRI POLITICE

COMITETUL EUROPEAN AL REGIUNILOR

Introducere: trecerea în revistă a situației globale și terminologie

1. consideră că risipa de alimente și deșeurile rezultate din producția, prelucrarea, distribuția și consumul de produse alimentare constituie o problemă gravă la nivel mondial, care afectează în mod semnificativ realizarea obiectivelor de dezvoltare, sociale și de mediu. Această problemă poate fi abordată numai prin cooperare amplă și hotărâtă, asociind diferite niveluri de guvernare și arii de decizie. Societatea civilă și întreprinderile trebuie să fie pe deplin implicate în măsurile care se iau;
2. consideră că situația actuală este nesustenabilă ⁽¹⁾, deoarece:
 - o treime din produsele destinate consumului uman se risipește în diversele faze ale procesului de producție (ca materii prime, produse semifinite sau produse finite);
 - în fiecare an, o cotă de 28 % din totalul terenurilor arabile (1,4 miliarde de hectare) produce alimente care sunt aruncate la gunoi;
 - impactul asupra climei al produselor neutilizate generate în diverse etape ale procesului se ridică la 3,6 Gt echivalent CO₂ (fără a lua în calcul emisiile rezultate din schimbarea destinației terenului);
 - modelele de producție și de consum risipitoare atrag după sine o pierdere substanțială din resursele mondiale de apă, reprezintă o amenințare la adresa biodiversității prin existența în sine a terenurilor arabile curățate inutil sau nereproductive, duc la sărăcirea solului și irosesc alte resurse naturale epuizabile;
 - volumul mare de alimente risipite de-a lungul lanțului de producție sau în etapa de produs finit devalorizează agricultura și producția alimentară și denaturează distribuția între toți participanții la lanțul de creare a valorii economice a produselor (inclusiv consumatori), conducând la rezultate inechitabile; pierderile financiare anuale cauzate de risipa alimentară sunt estimate la 1 000 de miliarde USD, pierderile de mediu, la 700 de miliarde USD și costul social, la 900 de miliarde USD;
3. a elaborat prezentul aviz din proprie inițiativă pentru a susține și a încuraja întreaga comunitate internațională, precum și Organizația Națiunilor Unite și agențiile sale specializate să-și continue eforturile de a îmbunătăți situația actuală, și anume să realizeze obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD) 2 și 12 (foamete zero și consumul și producția responsabile), care vizează reducerea la jumătate până în 2030 a deșeurilor alimentare ⁽²⁾;
4. consideră că și inițiativele Comisiei Europene privind utilizarea eficientă a resurselor și economia circulară oferă o bună ocazie de a dezvolta proiecte și legislație menite să îmbunătățească sustenabilitatea producției și consumului de produse alimentare;

⁽¹⁾ Cifrele folosite pentru a reprezenta situația se bazează pe raportul Organizației Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură (FAO), intitulat *Food waste footprint – Impacts on natural resources* (Amprenta risipei de alimente – impactul asupra resurselor naturale) (2013).

⁽²⁾ Realizarea ODD 12.3 (până în 2030, înjumătățirea risipei de alimente pe cap de locuitor la nivelul comerțului cu amănuntul și la nivelul consumatorilor, precum și reducerea pierderilor de alimente de-a lungul lanțurilor de producție și de distribuție, inclusiv pierderile după recoltare) și ODD 12.5 (până în 2030, reducerea substanțială a generării de deșeurii prin prevenire, reducere, reciclare și reutilizare) presupune ca diferitele niveluri de guvernare să elaboreze în comun programe și măsuri în acest sens. ODD 2 (eradicarea foametei, garantarea siguranței alimentare și a unei hrane de calitate și promovarea agriculturii durabile) poate fi abordat de către toate autoritățile locale și regionale la nivel local și internațional.

5. solicită Comisiei Europene să ia măsuri pentru a elabora definiții și o terminologie standard la nivel european în acest domeniu și o îndeamnă să participe și să modeleze dialogul internațional, asigurându-se totodată că observațiile și recomandările internaționale sunt integrate în acțiunea UE. Acest lucru ar facilita atât identificarea problemelor și posibilitatea de a face comparații, cât și luarea în considerare a acestora în legislația UE și în cooperarea cu partenerii săi comerciali și de dezvoltare⁽³⁾. UE este, printre altele, o piață internă și are o politică agricolă comună; prin urmare sunt necesare concepte și proceduri comune și indicatori comparabili. Acestea ar putea fi baza stabilirii unor criterii comparabile la nivel regional și interregional pentru reducerea și prevenirea generării de deșeuri alimentare.

Politicele Uniunii Europene

Comitetul European al Regiunilor consideră că politicile Uniunii Europene și politicile comune cu statele membre oferă un potențial considerabil pentru a aborda problema risipei de alimente:

6. propunerea privind revizuirea *Directivei privind deșeurile* (Directiva 2008/98/CE) semnalează o tentativă de a reduce generarea de deșeuri, inclusiv de deșeuri alimentare;

7. în ceea ce privește *politica agricolă comună*, ar trebui făcute mai multe eforturi pentru a se garanta că atât producția de alimente eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor, cât și măsurile de protecție a naturii și mediului sunt considerate domenii de activitate de sine stătătoare. „Agricultura pentru subvenție” și restricționarea activității de producție sunt practici care duc la un randament scăzut și la nerecoltarea culturilor, ceea ce implică deșeuri atât din perspectiva rezultatului final, cât și a întregii activități de producție;

8. atât pe piața internă, cât și în comerțul internațional, *comerțul și politica de protecție a consumatorilor* ar trebui să promoveze practicile contractuale și procesele care conduc la reducerea deșeurilor. De exemplu, dimensiunile ambalajelor adoptate de sectorul comerțului cu amănuntul și standardele aplicabile formei și dimensiunii produselor alimentare duc la o risipă semnificativă de alimente comestibile; favorizarea vânzării produselor în vrac, cu utilizarea unor recipiente de transport reciclabile, prin reducerea costurilor pentru consumator, poate contribui la educarea în direcția achiziționării cantităților necesare, și nu a unor porții preambalate, adesea supradimensionate, care atrag pentru că sunt mai ieftine;

9. practicile și etichetarea care privesc expirarea alimentelor, concepute pentru a promova *protecția consumatorilor și sănătatea publică*, nu sunt adecvate scopului în cazul tuturor produselor alimentare, astfel încât alimente comestibile ajung să fie aruncate la gunoi în mod nejustificat. Comisia are un rol important în a stabili dacă este sau nu posibil să se elaboreze orientări privind o mai bună utilizare a resurselor, de exemplu cu privire la donarea produselor alimentare în beneficiul unor organizații caritative și bănci de alimente și utilizarea ca furaje a celor care au depășit data-limită de consum, sub rezerva respectării cerințelor în materie de siguranță alimentară. Educarea părților interesate, a producătorilor, a comercianților cu amănuntul și a consumatorilor este necesară pentru ca sensul datei expirării înscrise pe etichetă să fie mai bine înțeles; este necesar, de exemplu, să fie clarificată în mai mare măsură semnificația înscrisului „a se consuma de preferință înainte de”, care nu înseamnă că alimentele sunt toxice după data prevăzută;

10. prin *politica sa de dezvoltare*, Uniunea Europeană trebuie să își unească forțele cu alți donatori importanți pentru a asigura acorduri de cooperare comercială și economică pe plan regional și a investi în procese care conectează mai bine producția cu consumatorii, în infrastructură și tehnologie și, mai presus de toate, în dezvoltarea durabilă a resurselor naturale și a agriculturii. Programele de comerț echitabil, nu în ultimul rând cele finanțate de autoritățile locale și regionale, pot fi un instrument important în acest sens. Este important mai ales să se amelioreze funcționarea piețelor locale și accesul produselor locale la aceste piețe, în special prin internalizarea costurilor externe (de exemplu, transportul produselor alimentare);

⁽³⁾ Definițiile și metodele de calcul diferite pot conduce la concluzii diferite. Pentru FAO, *food loss* (pierderea de alimente) se referă la reducerea cantității sau calității alimentelor, reflectată în valoare nutritivă, valoare economică sau siguranță alimentară a ansamblului alimentelor produse pentru consumul uman, dar neconsumate de oameni, în timp ce *food waste* (risipa de alimente) face parte din pierderea de alimente și se referă la aruncarea sau utilizarea alternativă (nealimentară) a unor alimente sigure și nutritive destinate consumului uman, pe tot parcursul lanțurilor de aprovizionare cu alimente (FAO, 2014) http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/save-food/PDF/FLW_Definition_and_Scope_2014.pdf FUSIONS (2014) definește deșeurile alimentare (sau „food spill” – resturi alimentare), ca fiind orice aliment sau parte necomestibilă a unui aliment care este îndepărtată fără a fi utilizată din lanțul de aprovizionare cu produse alimentare.

11. măsurile prin care se oferă asistență persoanelor celor mai defavorizate ar trebui să includă o componentă de ajutor alimentar și să îmbunătățească legătura organizațiilor de ajutorare cu producătorii, comercianții cu amănuntul și întreprinderile de catering de la nivelul local, prevăzând și vânzarea directă la preț „simbolic” a produselor alimentare care se apropie de data expirării, pe căi care să garanteze demnitatea și viața privată a persoanelor care primesc sau achiziționează alimente pe această cale. Colaborarea cu sectorul terțiar ar trebui să se orienteze asupra proximității dintre rețeaua locală și donațiile sau livrările la domiciliu în interiorul fiecărei localități sau rețele de localități, evitând pe cât posibil depozitarea și distribuția pe scară largă a bunurilor donate, prin rețele teritoriale extinse. Cantitatea de alimente transformate în deșeuri se va reduce prin diversificarea produselor alimentare și includerea de produse locale și sezoniere în aceste programe ⁽⁴⁾;

12. normele privind *achizițiile publice* ar putea conține clauze care să aibă ca scop reducerea și prevenirea risipei de alimente.

Propunere de măsuri practice din perspectiva autorităților locale și regionale

Comitetul European al Regiunilor

13. reamintește Comisiei Europene de solicitarea sa mai veche privind stabilirea unor obiective mai precise pentru reducerea risipei de alimente cu 30 % până în 2025 ⁽⁵⁾ și invită Comisia să dezvolte metode uniforme de măsurare pentru evaluarea obiectivelor de reducere a risipei de alimente;

14. salută angajamentul Comisiei Europene de a sprijini realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă prin măsuri corespunzătoare, implicarea părților interesate, un schimb de inovații utile și de succes și o analiză comparativă relevantă ⁽⁶⁾;

15. îndeamnă Comisia să ia în considerare posibilitatea de a stabili valori-țintă individuale de reducere pentru fiecare etapă din lanțul producției de alimente: producție, prelucrare, vânzare și distribuție, servicii de catering, gospodării și tratarea deșeurilor alimentare. Aceste valori-țintă ar putea constitui un obiectiv comun cuprinzător, în cadrul căruia să se elaboreze programe și obiective specifice pentru fiecare țară, pe baza caracteristicilor fiecăreia, în fiecare dintre etapele menționate, așa cum s-a întâmplat, de exemplu, cu politica privind schimbările climatice. Pentru a se ține seama pe deplin de contextul tehnic, economic și de mediu, toate nivelurile guvernamentale ar trebui să coopereze pentru a elabora programele și planurile specifice țării respective;

16. recomandă Comisiei Europene să instituie o platformă europeană care să reunească diferitele niveluri guvernamentale și părțile interesate relevante cu scopul de a preveni și a reduce risipa de alimente și a îmbunătăți modul în care sunt gestionate deșeurile. Își exprimă interesul de a se implica în activități legate de analiza comparativă a măsurilor practice și în promovarea bunelor practici;

17. invită Comisia Europeană să promoveze și să încurajeze încheierea unor convenții între sectorul vânzării cu amănuntul și asociațiile de caritate din statele membre ale UE (după modelul inițiativei Franței, care a adoptat recent o lege prin care se evită aruncarea la gunoi de către marile magazine a alimentelor de bună calitate al căror termen de valabilitate se apropie de sfârșit, precum și distrugerea alimentelor nevândute încă adecvate consumului). Sunt necesare, de asemenea, ghiduri privind donațiile de alimente, astfel încât să se clarifice regimul de răspundere pentru întreprinderile din acest sector și societățile de caritate și să se încurajeze întreprinderile să integreze mecanisme de redistribuire în lanțul lor de aprovizionare. De asemenea, ar trebui instituite proceduri similare în alte domenii ale sectorului alimentar, cum ar fi serviciile de catering și serviciile turistice. Considerațiile privind siguranța și sănătatea publică ar trebui să fie evaluate în fiecare domeniu de aplicare, pe baza unor criterii adaptate domeniului respectiv;

18. invită autoritățile locale și regionale să creeze, pentru produsele alimentare retrase sau eliminate din lanțurile de distribuție primară, lanțuri eficiente de distribuție secundară (după modelul magazinelor alimentare sociale), care să garanteze accesul persoanelor defavorizate la alimente încă adecvate consumului; recomandă acordarea de sprijin financiar organizațiilor caritative și băncilor de alimente pentru a-și mări capacitatea de funcționare;

19. de asemenea, atrage atenția asupra capturilor piscicole aruncate în mare, care reprezintă una dintre cele mai importante surse de risipă de alimente; invită Comisia Europeană să aibă în vedere un plan cuprinzător (recomandări/orientări) pentru prelucrarea și comercializarea produselor din pește care provin din capturi accidentale. Un astfel de plan ar putea include recomandări privind modul de utilizare a capturilor nedorite adecvate consumului uman;

⁽⁴⁾ CoR își reiterează poziția cu privire la conținutul Regulamentului FEAD.

⁽⁵⁾ Rezoluția CoR privind alimentele durabile.

⁽⁶⁾ COM(2015) 614 final.

20. îndeamnă autoritățile locale și regionale care oferă servicii de catering să elaboreze propriile programe de prevenire a risipei alimentare și de utilizare eficientă a deșeurilor alimentare generate. Comitetul solicită ca întreprinderile care furnizează servicii de catering pentru autorități să fie obligate să introducă aceleași măsuri ⁽⁷⁾;

21. Subliniază importanța promovării schimbului de bune practici la scară largă. Acestea ar trebui în primul rând să promoveze programe care să dezvolte consumul local al produselor comercializate de producătorii locali prin lanțurile de comercializare scurte, precum și prin donații. Utilizarea metodei bunelor practici le poate permite administrațiilor locale, datorită experienței dobândite, să ia măsuri adecvate, oferindu-le informații suficiente pentru a opera un astfel de program de dezvoltare, precum și încurajându-le pe cele care nu au făcut niciun pas în această direcție;

22. recomandă ca, în măsura posibilului, produsele locale și regionale și cele sezoniere să fie utilizate ca materii prime pentru serviciile de catering (inclusiv cateringul public, unitățile de turism și pensiunile, restaurantele și alte unități implicate în activități similare) și pledează în favoarea susținerii alimentelor din producția locală, pentru a scurta lanțul de producție și consum, ceea ce ar reduce numărul etapelor de prelucrare și, prin urmare, cantitatea de deșeuri generate pe parcurs;

23. recomandă punerea în aplicare a unor coduri de bună practică în întreprinderile din sectorul alimentar, hotelier sau al restaurantelor, care să urmărească utilizarea optimă a produselor, astfel încât produsele alimentare excedentare să fie destinate unor acțiuni sociale, urmând a fi distribuite prin rețele eficiente și cu toate garanțiile posibile, astfel încât să poată fi utilizate de instituțiile sociale și de familiile dezavantajate;

24. încurajează autoritățile locale care furnizează servicii de învățământ școlar de nivel elementar și alte servicii de învățământ să includă problema risipei de alimente și a reducerii acesteia în programa școlară, de exemplu prin zile tematice, vizite de studiu și informarea elevilor în legătură cu modul în care sunt gestionate alimentele în propria lor instituție, precum și, printre altele, prin implicarea elevilor și a altor clienți ai serviciilor de catering în dezvoltarea acestor servicii. Este important ca un număr cât mai mare de elevi și studenți să obțină în timpul studiilor o imagine de ansamblu a modului în care producția și consumul alimentelor afectează economia, mediul și obiceiurile de consum durabile din punct de vedere social și etic;

De asemenea, trebuie desfășurate campanii de informare și de pregătire privind consumul responsabil care să se adreseze tuturor consumatorilor, nu doar elevilor, și care să se concentreze mai ales asupra achiziției de produse în funcție de nevoile reale, precum și asupra conservării lor;

25. pledează, de asemenea, pentru includerea prevenirii și reducerii risipei de alimente în programele de învățare pe tot parcursul vieții, în care pot fi dezvoltate metode de învățare și abordări axate pe diferite grupe de vârstă și etape de viață;

26. invită administrațiile și autoritățile locale să organizeze campanii în cooperare cu organizațiile societății civile pentru sensibilizarea publicului cu privire la importanța planificării consumului alimentar pentru gospodării;

27. subliniază rolul important și angajamentul organizațiilor și actorilor societății civile din diversele teritorii, care se ocupă de colectarea și redistribuirea alimentelor rezultate din risipa alimentară. Consideră că este necesar, din perspectiva subsidiarității, să existe o cooperare mai strânsă între autoritățile locale și regionale și organizațiile sociale însărcinate cu colectarea și redistribuirea alimentelor rezultate din risipa alimentară;

28. recomandă ca autoritățile locale și regionale responsabile de gestionarea deșeurilor să dezvolte sisteme de sortare și reciclare, să indice mai clar proporțiile risipei alimentare și să asigure acces universal la datele colectate, astfel încât să contribuie la creșterea nivelului de reciclare a deșeurilor alimentare, de exemplu prin transformare în biogaz și compost. Acest lucru ar putea avea, de asemenea, un efect pozitiv asupra economiei, ocupării forței de muncă și inovării la nivel local;

⁽⁷⁾ De exemplu, CESE și CoR au propriile lor norme de eco-management și cooperează practic pentru a recicla excedentul de alimente cu ajutorul organizațiilor locale.

29. îi încurajează pe toți membrii CoR ca, în propriile lor circumscripții locale sau regionale, să promoveze obiectivele prezentului aviz și să pună în aplicare propriile programe de prevenire și reducere a risipei de alimente. Aceasta este una dintre cele mai eficiente metode pe care autoritățile locale și regionale le pot aplica direct și cu efecte concrete și rapide pentru a realiza o dezvoltare durabilă din punct de vedere ecologic și economic.

Bruxelles, 15 iunie 2016.

Președintele
Comitetului European al Regiunilor
Markku MARKKULA
